

Carl Gustav Jung: Kavramları, Kuramları ve Düşünce Yapısı Üzerine Bir İnceleme

Carl Gustav Jung: A Study on His Concepts, Theories and Philosophy

Sevgi Kavut^a

^a Öğretim Görevlisi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.

sevgikavutt@gmail.com

ORCID: 0000-0002-0253-3906

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 16.09.2019

Düzeltilme tarihi: 01.12.2020

Kabul tarihi: 21.12.2020

Anahtar Kelimeler:

Carl Gustav Jung,

Analitik psikoloji,

Arketip,

Kolektif bilinçdışı,

Kişilik

ÖZ

Analitik psikoloji kuramının öncüsü olan Carl Gustav Jung, psikoloji alanındaki en önemli düşünürlerden biridir. Bu kapsamda, bu çalışmanın amacını Jung'un kuramsal bakış açısıyla psikoloji alanına kazandırmış olduğu kavramları, kuramları ve eserlerini betimsel analiz yöntemi ile irdelerek iletişim alanına katkılarını yansıtmak oluşturmaktadır. Jung'un analitik psikoloji, bilinç, kişisel bilinçdışı, kompleksler, kolektif bilinçdışı, arketipler kavramları ele alınmış; kişilik kuramı, psikoterapi yaklaşımı, astroloji ve simya ve rüya analizi konularına yer verilmiştir. Jung'un görüşleri bugünkü toplumsal sistemler ve psikolojik açıdan dikkate alındığında günümüzde insanı anlamanın ve problemlerini çözebilmenin temel yolunun ruhuna hitap edebilmek, ruhun yapısını anlayabilmekten geçtiği görülmüştür. Ruhsal sorunları insanlar ve genel olarak toplumları bekleyen büyük bir tehdit olarak gören ve aynı zamanda insanların henüz bunun farkında olmadığını ve çözüm yollarını da bulamadıklarının altını çizen Jung'un, tüm insanlığın belli bir oranda psikoloji bilgisine ihtiyaç duyacak noktaya gelmesini hayati önemde bir olgu olarak tanımladığı görülmektedir. Dünya genelinde gelecek dönemde daha büyük sorunlar yaşamamak ve gelecek nesillere sağlıklı kişiliklere sahip bireyler yetiştirebilmek için insanların psikoloji bilgilerini artırarak ruhun yapısını anlamalarının ve ruhun yaşadığı sorunları doğru şekilde analiz edebilmelerinin önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 16.09.2020

Received in revised form: 01.12.2020

Accepted: 21.12.2020

Keywords:

Carl Gustav Jung,

Analytical psychology,

Archetype,

Collective unconscious,

Personality

ABSTRACT

Carl Gustav Jung is one of the most significant philosophers in the psychology field with the pioneer of analytical psychology theory. In this context, this study of goal has represented contributions to the communication field with Jung's hypothesis viewpoint by scrutinizing with descriptive analysis method in the psychology field his concepts, theories and works. It has been dealt with Jung's analytical psychology, consciousness, personal unconsciousness, complexes, collective unconsciousness, archetypes concepts; has being include his personality theory, psychotherapy approach, astrology and alchemy and analysis of dreams to issues. Today concepts and theory of Jung has been observed which used and at present survived. Jung has sorted psyche to three fundamental sections in analytical psychology theory. Jung is one of the most significant philosophers who revealed several concepts like archetype, collective unconsciousness, introverted and extroverted personality, synchronicity to the psychology field. Accordingly Jung has defined that he needs psychology information of all the people as a crucial phenomenon. As a result, it has been concluded that play a crucial role through humans increase psychology information understanding of psyche construction and analyzed correctly spiritual issues across the world in next years for not to live bigger problems and to raise to posterity with healthy personality people.

Atıf Bilgisi / Reference Information

Kavut, S. (2020). Carl Gustav Jung: Kavramları, Kuramları ve Düşünce Yapısı Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 6 (2), Kış, s. 681-695.

* DOI: 10.46442/intjcss.620975

** Sorumlu yazar: Sevgi Kavut, sevgikavutt@gmail.com

1. Giriş

Carl Gustav Jung, psikoloji alanında yer alan en önemli düşünürlerden biridir. Tüm eğitim yaşamını ve üniversitedeki tıp eğitimini Basel’de tamamlamıştır (Ukray, 2016: 9-10). 1875’te İsviçre doğan Jung, çocukluğunu yalnız ve kişiliğini ise içedönük olarak tanımlamıştır (Engler, 2014: 64).

Gerçek bilimsel çalışmalarının 1903 yılında yaptığı çağrışım deneyleriyle başladığını belirten Jung, bu deneyleri doğabilimi açısından ilk çalışması olarak değerlendirmektedir (Jung, 2017: 245). 1905 yılında psikiyatri kliniğinde uzman hekim olarak çalışmaya ve Zürih Üniversitesi’nde ders vermeye başlayan Jung, 1907’de yayımlanan ilk kitabı Dementia Praecox’un Psikolojisi’ni yazılarını yakından takip ettiği ve etkisinde kaldığı Freud’a göndermiştir. Aynı yıl Freud’un daveti üzerine Viyana’ya giden Jung’un Freud ile yaptığı görüşmenin 13 saat sürdüğü belirtilmiştir. Freud’un önerisi ile Jung Uluslararası Psikanaliz Derneği’nin ilk başkanı olmuştur (Geçtan, 2014: 158).

İlk dönemde Freud’un etkisinde kalan, bu nedenle onun yazılarını ve düşüncelerini takip eden Jung, ilerleyen yıllarda Freud’un görüşlerinden bağımsız ve özgürce çalışarak, “Analitik Psikoloji” adı altında topladığı ekol içinde kendi görüşlerini ve düşüncelerini üretmiştir. Freud’un libido olarak tanımladığı ruhsal enerjiyi psişik enerji olarak adlandıran Jung, psişik enerjinin Freud’un dile getirdiği gibi sadece cinsel güdülerden kaynaklanan bir enerji olmadığını ruhun bütün yapısını içeren bir güce sahip olduğunu açıklamıştır (Ukray, 2016: 11).

“Libidonun Simgeleri ve Değişimleri” adlı yapıtı 1912 yılında yayımlandı. Bu durum Freud’la dostluğunun sona ermesine neden oldu (Jung, 2017: 245). 1913’te ise Freud ve onun ekolü ile aralarındaki görüş farklılıklarından dolayı Zürih Üniversitesi’ndeki psikiyatri doçentliğinden, psikanaliz birliğinden, editörlük görevinden istifa ederek, grup ile bağıni koparmıştır (Ukray, 2016: 10). Jung, ilk kez 1921 yılında yayımlanan Psikolojik Tipler adlı yapıtının da Adler ve Freud’tan farklı görüşlerini açıklama gereksiniminden doğduğunu belirtmiştir. Bu sorunsala yanıt ararken türler sorunuyla karşılaşan Jung’a göre bireyin yargılarını en başından beri saptayan ve kısıtlayan o bireyin psikolojik türüdür (Jung, 2017: 246).

1927’de Sinolog Richard Wilhelm’in Almanca’dan çevrilmiş Taocu simyaya dair Altın Çiçeğin Gizi adlı eseri Jung’a göndermesinin ardından Jung okurken kendi deneyimiyle tarihsel bir paralellik içerdiğini fark ederek simyanın gizemlerini keşfetmiştir. Jung simya ile ilgili görüşlerini “Simyagerlerin tecrübeleri bir bakıma benim deneyimlerimdi ve dünyalarımız adeta örtüşmüştü. Bu elbette ki benim için önemli bir keşifti: Bilinçdışı psikolojimin tarihsel bir izdüşümüne rastlamıştım” şeklinde açıklamıştır (Steven, 1999: 41-42).

Jung, kişisel ruhun dışında önsel bir ortaklık (kolektif bilinçdışı) düşüncesinin ilk kez gördüğü bir rüya ile oluştuğunu belirtmiştir. Başta bunun, ruhun işlevselliğinin daha önceki formlarının izleri olduğunu düşünen Jung, daha sonraları artan deneyimine ve güvenilir bilgiye dayanarak bunların içgüdü formları yani arketipler olduğunu anlamıştır (Jung, 2017: 195).

Modern hayattan uzak yaşayan topluluklar üzerinde incelemelerde bulunmak için Amerika, Güneydoğu Asya ve Afrika kıtalarına giden Jung, kolektif bilinçdışı ve kolektif bilinçdışının bilinçle ilişkisi, kişilerin ruhsal gelişimi konularını ele alan araştırmalar yapmıştır. Bu araştırmaları sırasında kolektif bilinçdışı kavramının bireylerin bilinç yapılarının ve düşünce sistemlerinin çok daha eski dönemlere ait yapılarla ilişkili olabileceğini fark etmiştir. 1944’te yaşadığı kalp krizinin ardından ise din temalı çalışmalara ve dini bakış açılarını geliştirmeye ağırlık vermiştir (Ukray, 2016: 10-11).

Hayatının son yıllarında Jung’un zıtların gizemi, bölünmeleri, birleşmeleri, soyutluğu ve insan bilincinin kozmik önemi konularına odaklandığı görülmektedir. Bu konulara dair düşüncelerini Anion, Answer to Job ve Mysterium Coniunctionis adlı üç kitapta toplamıştır. (Steven, 1999: 45). Bu kitaplarının yanında otuz kitap ve doksanı aşan makalesi bulunan Jung’un farklı ülke ve bölgelerde birbirinden çok farklı pek çok alanda çalışmaları yer almaktadır (Ukray, 2016: 10,11).

Douglas, Jung'un psikoloji alanına en önemli katkılarının arketip ve kolektif bilinçdışı kavramları olduğunu, en iyi bilinen arketiplerinin ego, gölge, anima/animus ve ben olduğunu, kompleksler ve dışadönüklük ve içedönüklüğün psikolojik tutumları ile yakından ilişkili olan düşünce, duygu, sezgi ve duyum olarak psikolojik tipler olduğunu açıklamıştır. Ancak Douglas'a göre Jung'un psikolojisinin mihenk taşı; ego/ benlik ve bilinç/bilinçdışı arasındaki tüm karşıtlıkları bütünleştirmek ve uzlaştırmak için yapılan ve insanın psikosprituel gelişimini merkeze alan bireyleşme sürecidir (2018). Bu çalışmada Douglas'ın da belirttiği gibi, Carl Gustav Jung'un psikoloji alanına kazandırdığı kavramları, kuramları ve eserleri Jung'un kuramsal bakış açısı temelinde ele alınmıştır. Çalışmada Jung'un hayatına giriş bölümünde kısaca yer verilmiştir. Ardından Jung'un kurduğu analitik psikoloji kuramı, bilinç, kişisel bilinçdışı, kompleksler, kolektif bilinçdışı, arketipler kavramları incelenmiş; kişiliğin işleyişi, yaşam dönemleri, içe ve dışa dönük kişilik tutumları, psikolojik tipler, kişilik kuramı, eşzamanlılık ilkesi, astroloji ve simya, psikoterapi yaklaşımı ve rüya analizi konularına yer verilmiştir. Sonuç kısmında ise Jung'un düşünce yapısı üzerinden günümüz toplumsal yaşamına olan etkileri ve kavramları iletişim psikolojisi açısından analiz edilmiştir.

2. Analitik Psikoloji

Carl Gustav Jung geliştirdiği analitik psikoloji kuramını Freud'un psikanaliz kuramının temelleri üzerine kurmuştur. Bilincin varlığını kabul eden Jung, insan ruhunu bilinç, kişisel bilinçdışı, kolektif bilinçdışı olmak üzere üç bölümden oluşan bir yapı olarak tanımlamıştır (Ukray, 2016: 17).

Jung'a göre analitik psikoloji, duyu işlevleri, duygusal fenomenler, düşünce süreçleri gibi bireysel işlevleri önce ayırıp ardından onları araştırma amacı için deneysel koşullara maruz bırakmamasıyla deneysel psikolojiden ayrılır. Analitik psikoloji, psişenin bütünlüklü yapısı ile daha çok doğal bir fenomen olarak ilgilenir (Jung, 2015b: 109).

Jung, analitik psikoloji ile ilgili görüşlerini şu şekilde açıklamıştır:

“Analitik psikoloji ve daha önceki psikolojiler arasındaki fark; analitik psikolojinin en zor ve karmaşık süreçlerin bile üstesinden gelmekten çekinmiyor olmasıdır. Diğer bir farklılık ise yöntem metodumuzda yatar. Özenle hazırlanmış bir laboratuvar ekipmanımız yoktur; bizim laboratuvarımız dünyadır. Testlerimiz insan yaşamının fiili, günlük oluşları ile ilgilidir, deneklerimiz ise hastalarımız, akrabalarımız, arkadaşlarımız ve sonuncu ama son derece önemli olan kendimizizdir. Kader, deneyi uygulayanın rolünü oynar. Herhangi bir iğne ucu, yapay şok, sürpriz ışık ve laboratuvar deneyi için gereken araç gereç yoktur; bizim materyallerimizi gerçek hayatın umutları ve korkuları, acıları ve neşeleri, hataları ve başarıları sağlar” (Jung, 2015b: 109-110). Jung'un analitik psikoloji kuramında hekimin kendisini de bir denek olarak tanımlaması ve yöntem metodu ile diğer psikoloji kuramlarından farkını ortaya koyduğu görülmüştür.

Jung'un kuramsal temelini sunduğu Analitik Psikoloji okulu, arketiplerin özünde yer alan imge ve resimler üzerinde çalışmakta, bu okulda imgelerin birden çok anlamlılıkları ve karmaşıklıkları, çok daha belirgin ve kesin bir tanımla anlatan cümlelerin açıklığından farklılık göstermektedir (Jung, 2003: 11).

“İnsan sonsuzdur, sınırlanamaz, haritası çizilemez” görüşüne sahip olduğu için düşüncelerini bir sistem halinde tanımlamayan Analizi gerçekleştiren hekimin de analiz sürecinden geçmesi gerektiğini savunan ilk kişi olan Jung, oluşturduğu düşüncelerini içeren ekol klasik psikanalizden birçok yönden farklılık gösterdiğinden dolayı kendi psikolojisini Analitik Psikoloji olarak adlandırmıştır (Jung, 2006: 86). Hekimle hastanın karşılıklı konuşmalarının kesinlikle bölünmemesi gerektiği inancı nedeniyle hastalarının divana uzanmalarını istemeyen Jung, hastalarını Freud'a göre daha uzun aralıklarla görmek isteyen bir psikiyatristtir. Hastaları ile içinde buldukları duruma bağlı olarak haftada en az bir en çok ise dört kez görüşmeyi tercih eden Jung, tedavi sürelerine belirli zamanlarda ara vermek gerektiğini belirtmiştir. Bu ara verme dönemlerinin ise bilinçdışının analitik tartışmaya tepki gösterme zamanı bulması ve yaşamın normal akışının devam edebilmesi için gerekli olduğunu düşünmektedir. Bununla birlikte hastanın edilgen rolünün aşırı derecede belli edilmiş olmasını klasik psikanaliz tekniğinin sakıncalı yanı olarak tanımlamıştır. (Jung, 2006: 86-87).

2.1. Bilinç

Bilinç, bireyin çevreye dönük tarafıdır. Bireyin bilinçli olması hem çevresinde olup biteni algılaması hem de kişinin kendisini tanıması ve çevresiyle ilişki halinde olduğunu fark etmesi anlamına gelir. Psişenin doğrudan birey tarafından bilinen kısmı olan bilinç Jung'a göre, yaşamın erken yaşlarından itibaren bilinçdışı okyanusundan yavaş yavaş yükselerek oluşan kısımdır (Horozcu, 2015: 115).

Bilinci; bilinçdışı sebeplerden dolayı tüm zayıf düşüncelere egemen olacak niteliğe sahip duygusal bir eğilim olarak tanımlayan Jung, günümüzde genel düşünceden başka bir biçimde düşünmenin töreye aykırılık, bir bozukluk, oyunbazlık; yanlış, hastalıklı, lanetli bir şey olduğunu, ciddi toplumsal tehlikelere yol açacağını ileri sürmüştür (Jung, 2016a: 23).

Bilincin tüm işlevleri bilinçdışında önceden hazır bulunur. Bilinçdışında da bilinçten farksız olarak güdüler, öngörüler, duygular ve düşünceler yer almaktadır (Jung, 2016a: 33). Jung'un bilinç ve bilinçdışına ilişkin görüşleri ışığında bilinçdışının insan ruhuna ilişkin verilere daha derin ve daha kapsamlı şekilde ulaşabildiği ve insanın iç dünyasını anlama noktasında bilinçten daha işlevsel yapıya sahip olduğu sonucuna varılmaktadır.

2.1.1. Ego

Ego; kişilerin olaylara ilişkin algıları, düşünceleri ve duygularından oluşan bilinçli zihin yapısı olarak tanımlanır. Kişilerin ego sayesinde bir düşünceleri, anıları ya da bir duygularının farkına vardığı belirtilmektedir. Bu anlamda bilincin seçici bölümü olan ego, bir damıtma aygıtına benzetilir. Egoya ulaşan ruhsal olayların çok azı bilinç düzeyine çıkabilir. Bu nedenle insanlar günlük yaşantılarının birçoğunun farkında olmayabilir. Jung bu noktada egonun önemine değinerek egonun bu görevinin olmaması halinde, insanın bilincinin gerekli olandan çok daha fazla oranda duygu, düşünce, algı ve anılar ile dolu olacağını, bu durumun ise insanların katlanması açısından zorluk teşkil edeceğini açıklamıştır (Geçtan, 2014: 162).

Jung'a göre bilincin merkezinde ego vardır. Ego bilincin öznesi konumundadır. İç veya dış kaynaklı olarak meydana gelen tüm olayların veya olguların anlamlandırılabilmesi için egonun süzgecinden geçmesi gerekir (Horozcu, 2015: 115). Egonun bireyin gündelik yaşantısını sürdürebilmesini sağlayan içsel ve dışsal uyarıcıları ve bilgileri filtre ettiğini açıklayan Jung, egonun olmaması halinde bireyin yaşanan ve bugün yaşanmakta olanları, hayal ile gerçeği ayırt edemeyeceğini belirtmiştir (Jung, 2016b: 140).

2.2. Kişisel Bilinçdışı

Bilinçdışında kişisel ve kolektif olarak iki bölüm bulunmaktadır. Kişisellikten tamamıyla uzak, evrensel bir olay olduğu ve içeriklerine her yerde rastlamak mümkün olduğundan dolayı kolektif bilinçdışına ortak bilinçdışı da denir. Kişisel bilinçdışında ise unutulmuş hatıralar, bastırılmış duygular, yaşantılar ile bilinç düzeyine çıkamamış olan algılamalar ve bilinç düzeyi için henüz olgunlaşmamış içerikler yer almaktadır (Jung, 2006: 144-145). Jung'a göre öznel olanlar aşırı simgesel olurlar ve kişinin daha sonraki psişik hayatı için büyük önem taşırlar. Yaşamın en erken izlenimleri sonunda unutulur ve Jung'un "Kişisel Bilinçdışı" olarak tanımladığı şeyin çocukluk katmanını oluştururlar. Kişisel bilinçdışı kişi tarafından bilinçte ya da bilinçdışında kazanılıp unutulmuş, bastırılmış ya da subliminal olan her şeyi içerir. Bu materyal kolayca tanınabilen kişisel bir damgaya sahiptir (Jung, 2015b: 136).

2.2.1. Kompleksler

Jung'a göre kişisel bilinçdışı temel olarak komplekslerden oluşur. Bunlar; duygu-heyecan olarak yoğun fikir, düşünce ve imgelerden oluşan birbiriyle bağlantılı gruplardır. Gruplaşma eğilimi gösteren ruhsal

olgular olan kompleks ancak bu yolla daha etkili iş görürler. Bunun nedeni, komplekslerin belirli bir arketiple bağlantılı olma eğilimi göstermeleridir. Yaygın olarak verilen örnek, “anne kompleksidir”. (Snowden, 2012: 75).

Kompleksler insanın geçmişinde küçüklük çağlarında veya yakın geçmişte yaşadığı bir olay sonucunda gelişebilmektedir. Kişilerin kendi yaradılışlarını bütünsellik içinde tanımlayamamasını Jung komplekslerin temel sebebi olarak görmektedir. Kompleks kavramını şekillendiren, komplekslerin kişisel bilinçdışındaki varlığını çağrışım testleriyle kanıtlayan Jung, belli ölçütlere göre belirlediği sözcüklere deneklerinin tepki vermesini beklemekte, doktorun söylediği her sözcüğe deneğin düşünmeden zihninde çağrıştırdığı ilk sözcüğü açıklaması istenerek çağrışım testlerini uygulamaktadır. Denetlemek için bir süre sonra, deneğin tüm verdiği tepkilerini hatırlaması istenmekte, tepki verilinceye kadar geçen süre, hatırlayamama veya hatalı hatırlama vb. başka problemlere dikkat çeken tepki biçimleri sayesinde sözcüklerin kompleks ile ilişkisi ortaya çıkarılmaktadır (Snowden, 2012: 46).

Kompleks, bilincin denetiminden bir bölümüyle ya da bütünüyle kurtulmuş apayrı ruhsal bir varlık oluşturur. Ortaya çıkmaları ya da kaybolmaları insanın iradesi dışında gerçekleşir. Bu nedenle kompleksler kesin bir özerklik taşır, yani kendi istekleri doğrultusunda gidip gelen ruhsal öğelerdir (Jung, 2016a: 147). Jung’a göre kompleksler, aynı zamanda ruhun yaşamsal belirtileridir. Komplekslerin tartışılmaz izlerine her toplumda ve her dönemde rastlanmasının nedeni de budur. En eski yazın eserlerinde bile yer alır. Örneğin; Gılgamış Destanı güç kompleksini betimler (Jung, 2016a: 166).

2.3. Kolektif Bilinçdışı

Kişiyeye özgü algılamaların yer almadığı kolektif bilinçdışı kalıtımsal bir olgu, atalardan miras kalan bir beyin yapısı problemi, bütün insanların, hayvanların bile paylaştıkları bir miras, bireysel ruhun temeli olarak tanımlanmaktadır. Kolektif bilinçdışı aynı zamanda insanların tarih çağlarına, toplumlara, ırklara bakılmaksızın, dünyanın kuruluşundan bu yana meydana gelen evrensel durumlara karşı gösterdiği kalıplaşmış davranış biçimlerini içerir (Jung, 2006: 33). Kolektif bilinçdışı bireylerin atalarından miras kalan kalıtımsal davranış kalıpları, ırktan ırka ve soydan soya geçen kalıtımsal davranış özelliğidir (Eren, 2017: 88).

Kolektif bilinçdışı en eski ilkel toplumsal dönemlerin kalıntıları olarak bireylerin belleklerine yansıyabilir ve çağdaş insanın yaşantılarında kalıcı izler bırakabilir. Jung bu anlamda kolektif (ırksal) bilinçdışını bir arketip olarak tanımlamıştır (Topses, Serin, 2012: 49). Kolektif bilinçdışı, kişinin tarihsel geçmişine, atalarına dayanan farkında olmadan bugüne kadar taşınan birtakım dürtüleri, korkuları, duyguları ve durumları içine almaktadır (İnce, 2014: 99). Jung’un bütün insanlığın ortak mirası olarak gördüğü kolektif bilinçdışı, insanoğlunun geçmiş dönem yaşantılarını ve buna dair izlenimleri içermekte, bugüne yansımaları düşler, masallar ve dini coşkular gibi ritüellerle ortaya çıkarılmaktadır (Gürses, 2007: 79). Kişisel bilinç dışı ve kolektif bilinçdışı arasındaki ayrıma dikkat çeken Jung’a göre kişisel bilinçdışı her birey için benzersiz iken kolektif bilinçdışı paylaşılmaktadır. Jung kolektif bilinçdışını ben ötesi olarak tanımlamaktadır (Engler, 2014: 68).

2.3.1. Arketipler

Arketip psikoloji literatürüne Carl Gustav Jung tarafından kazandırılmış olan bir kavramdır (Ukray, 2016: 103). Kolektif bilinçdışını oluşturan unsurlar olan arketiplerin etkileri bütün sanat eserlerinde görülmekte, bu eserler insanlığın ortak malı izlenimi vermektedir (Geçtan, 2014: 166). Jung arketipleri, duygusal yönü oldukça güçlü olan evrensel düşünce biçimleri olarak tanımlamaktadır (Karahan, Sardoğan, 2004: 14).

Arketipler her insanın yapısında var olan ve kalıtımsal olarak da nesilden nesile devam eden varoluşsal kodlardır. Yunanca “arkhetypos” kavramından türetilen arketip, evrensel ve süreklilik taşıyan ilk imgeler, karakterler ya da kalıplar olarak tanımlanır (Darıcı, 2013: 77). Arketiplerin etkileri insanları doğumu, ölümü, doğal afetler, ergenlik dönemi vb. büyük tehlikeler veya hoşça giden yaşantılar gibi tüm insanlık durumlarında belirgin olarak görülmektedir (Serrican, 2015: 1463). Arketipler insan ruhunun her

yerde belirgin bazı muhtevalarına işaret eden kolektif bilinçdışının kaçınılmaz bir uzantısıdır (Öztekin, 2011: 296). Kelime anlamı kök örnek olan arketipler Jung'a göre varlığı en uzak geçmişe dayanan ilk görsellerdir. Jung, tüm arketiplerin kökenini kolektif bilinçdışına dayandırmakta ve kolektif bilinçdışı sayesinde insanların atalarının geçmişi ile bağ kurabildiğini vurgulamaktadır (Yakın, Ay, Yakın, 2012: 28).

Jung'un arketip kavramı insan deneyiminin özüdür. Çağlar boyunca insanlar benzer deneyimlere sahip olmuştur, bunlardan bazılarını kavramsallaştırması zordur. İnsan zihni zihinsel olarak anlaşılmayanları sembolik olarak ifade etmeye eğilimlidir (Meadow, 1992: 188). Arketipleri bilinçdışı ruh sürecini kurmaktan sorumlu resmi etkenler olarak tanımlayan Jung'a göre arketipler davranış şekilleridir (Hogenson, 328). Kişiliğin oluşumunda çok önemli bir rol oynamalarından dolayı Jung; persona, anima ve animus, gölge ve ben olarak adlandırdığı bu arketiplere özel bir önem vermiştir (Geçtan, 2014: 166). Arketiplerin doğrudan görülemeyeceği ve sunulamayacağı belirtilerek, öneğilim olarak arketip iddiasında bulunulması halinde bireyselleşme yoluyla filtrelenmiş imajlar olarak bilinçli zihin içinde sunulduğu açıklanmıştır (Johnson, Morgan, 2020). Kavut ise Jung'un hem arketipleri uzun bir süreçte nesilden nesile aktarılan, özel bir damga kabul edilmiş formlar hem de bir efsane ve masal olarak tanımladığını ifade etmiştir (2020: 465).

Persona: Maksatlı benimsenen tutum olarak tanımlanan persona, Antik dönemde oyuncuların taktıkları maskenin adı olarak da bilinmektedir. Bu maskeyle özdeşleşen insana bireyin karşıtı anlamında persona denir (Jung, 2016b: 56). Persona insanın kamusal yüzü olup, kişi bu yüzü hem bilinçli hem de bilinçdışı olarak takınabilir (Snowden, 2012: 87). Kendilik her kişinin bilinçaltında var olan arketiplerle özdeşleşme aracılığıyla gelişir. Persona diğerlerinin beklentilerine yanıt vermek için inşa edilmiş, ortaya sürülen herkese açık kendiliktir (Magnavita, 2016: 93).

Gölge: Kişilerin cinsiyetini temsil eden ve hemcinsleriyle olan ilişkisini düzenleyen arketip gölge olarak tanımlanmıştır (Geçtan, 2014: 169). Jung'a göre toplumsal yönün sürdürülmesi için gölge, persona tarafından bastırılmalıdır. Bunun nedenini ise gölgeyi içgüdüsel ve ilkel tarafta, güçlü ve tehlikeli bulması olarak açıklamıştır. Ego ve gölgenin işbirliği yapması durumunda kişinin kendini yaşam dolu hissettiği, zihinsel işlevlerinin canlandığı ve aynı zamanda bedensel etkinliğinin de arttığı belirtilmektedir. Kişinin bunalım veya sorun yaşadığı dönemlerin, egonun denetim altında tutulduğu gölge arketipinin egoyu bastırıldığı anlar olduğu, kişilerin aldığı ani kararlar ve kararsızlık durumlarında da gölgenin etkin işleve sahip olduğu da açıklanmıştır. Bu anlamda gölgenin reddedildiği kişiliğin sönük kalacağı ifade edilir (Ukray, 2016, ss.86-87). Jung, gölgeyi kişisel zayıflık ve kusurların ortaya çıkarıldığı kişisel gölge ve tüm insanların ortak davranışlarını temsil eden kolektif gölge olmak üzere iki bölümde açıklamıştır (Namlı, 2007: 1212). Jung'un kişiliğin olumsuz yanı olarak tanımladığı gölge, kişinin yeterince gelişmemiş işlevleri, kişisel bilinçdışı içerikleri, saklamak istediği, hoş olmayan niteliklerinin toplamı anlamına gelmektedir. Jung'a göre analiz sırasında insanın karşısına çıkan ilk arketip, genellikle gölgedir (Storr, 2006: 75). Gölge, kişinin karakterine yansıma, rüyalar veya semboller gibi farklı şekillerle ortaya çıkan bilinçaltının karanlık güçleri olarak bilinmektedir (Şimşek, Şenocak, 2009: 115).

Anima ve Animus: Kişilerin içedönük taraflarını erkeklerde anima arketipi kadınlarda animus arketipi tanımlamaktadır. Anima ve animus arketipleri ruhun tamamlayıcı karşı cinsiyetini ortaya çıkarmakta, ben ve bilinçdışının bireyin iç yaşamında dengesini sağlamakta, bu arketipler ile ruhun hem kişisel tepki vermesi sağlanırken hem de karşıt cinsiyetin bireydeki yaşantısının yansımaları sergilenmektedir (Jung, 2006:72,73). Jung'a göre anima ve animus arketipleri hem kadınların hem de erkeklerin birbirleriyle olan ilişkilerini etkilemekte, erkeklerin içlerinde kadınlara ait özelliklerini ve kadınların da erkeklere ait özelliklerini fark etmelerini sağlamaktadır (Şimşek, Şenocak, 2009:118).

Ben: Bilinçdışındaki diğer arketipleri ve arketiplerin bilince erişimini düzenleyen ve örgütleyen ben arketipi, kişiliğin bütünleşmesini sağlar. Bir insanın kendisini uyum içinde hissedebilmesi ben arketipiyle ilgilidir. (Geçtan, 2014:171). Ben arketipinin orta yaşlarda gelişmesinin sebeplerini kişiliğin ancak bu yaşlara gelindiğinde ortaya çıkması ve kişiliğin bu yaşlarda tam olarak gelişmiş ve bireyselleşmiş olması

olarak açıklamıştır. (Ukray, 2016: 87). Ben arketipi Jung'a göre bilinç ve bilinçdışı olmak üzere her iki alana doğru uzanan bir yapıya sahiptir. Jung, bu açıdan bilinç ve bilinçdışını birbirinin karşıtı ancak aynı zamanda tamamlayıcı iki yapı olarak açıklamıştır (Jung, 2006: 32).

3. Kişiliğin İşleyişi

3.1. Kişiliğin Dinamiği

1-Eşdeğerlik İlkesi: Eşdeğerlik ilkesi, kişiliğin bir bölümündeki enerjinin azalması ya da yok olması durumunda benzer miktarda enerjinin başka bir ruhsal öğede ortaya çıkması olarak tanımlanır. Bir başka deyişle psişede enerji yok olmamakta, sadece bir ruhsal öğeden diğerine geçerek dönüşüm yaşamaktadır (Geçtan, 2014:176).

2-Entropi İlkesi: Kişilik dinamiğini tarif etmek için Jung tarafından adapte edilen entropi ilkesi, psişede enerji dağılımının psişenin bütün bölümleri arasında bir denge sağlama çabasıdır. Daha geniş bir tanımla entropi, enerji değiş tokuşunu bütün kişilikte ayarlayarak, tam dengeli bir sistem gerçekleştirmeye çalışır (Hall, Nordby, 2006: 68).

3-Karşıtlıklar İlkesi: Ergenlik çağındaki temel bir ilke olan karşıtlıklar ilkesinde kişilerin bu olayı tanıması şart olarak görülmüştür. Bir psikoloji kuramının karşıtlık ilkesine dayanması gerektiğini belirten Jung, bu ilkenin olmaması halinde sağlık bir denge oluşturulamayacağı için kendi kendini otomatik ayarlayan bir sistem olmayacağını vurgulamıştır (Jung, 2006:141). Karşıtların birbirine yaklaşması ve kişiliğin karşıt yönlerinin farkında olup bunları kabul etmek Jung tarafından aşkınlık (transcendence) olarak tanımlanmıştır. Bu durum sağlıklı kişiliğin bir özelliği olarak kabul edilmiştir. Jung'a göre aşkınlık kişiye, kendisini gerçekleştirebilmesi için gereksinim duyduğu, başka insanların fikirlerinden ve dış dünyadan elde edemeyeceği bir kılavuz sağlamaktadır (İnanç, Yerlikaya, 2012:69-70).

3.2. Kişiliğin Gelişimi

Jung, insan hayatını bireyleşme ve bütünleşme olarak iki temel bölüme ayırmıştır: Bireyleşme olarak tanımladığı ilk bölümde kişilerin daha çok biyolojik özelliklere ve toplumsal boyuta önem verdiği bütünleşmede ise kültürel ve ruhsal yönlerin önem kazandığı ifade edilmiştir (Ukray, 2016: 90).

Bireyleşme: Yaşamına ayrılaşmamış bir bütün olarak başlayan insanlar yaşamlarını devam ettirdikçe kişilikle

rindeki sistemlerin her biri birbirinden farklılaşmamaktadır. Ayrıca her bir sistem de kendi içinde ayrılaşmaya uğrar. Jung bu gelişim sürecini bireyleşme olarak adlandırmıştır (Geçtan, 2014: 179).

Bütünleşme: Bireyleşme ile iç içe olan bütünleşme sürecinde kişiliğinin bütün yönleri bireyleşen kişilerin bu aşamada kişiliğinin birbirine zıt özellikleri birleşmekte ve bu birleşim ben arketipini oluşturmaktadır (Ukray, 2016: 91).

Mandala: Jung, mandalayla biçimlendirme, değiştirme ve ölümsüz zihnin sonsuza dek sürecek yeniden yaratılışı olarak tanımlamıştır. Jung'a göre mandala insanın her şey yolunda gittiği sürece uyum içinde olan ama kendini aldatmaya hiç dayanamayan benliği, yani kişiliğin bütünlüğü olarak da tanımlanır. Bir başka deyişle mandalalar, kişinin benliğinin ne durumda olduğunu gösteren şifrelerdir. Dolayısıyla mandalalarda kişi tüm benliğinin devinimini görebilmektedir (Jung, 2017: 234).

Jung'un "Mandala Simgeçiliği Üstüne" adlı yazısında elli üç mandala bulunmaktadır. Mandalalar, içinde karmaşık dengeli desenler bulunan (psişenin simgeleri) yuvarlak biçimlerdir. Jung mandala biçimleri çizerken, kendileri üzerinde yatıştırıcı etkisi olduğunu hastalarının çoğu kez kabul ettiklerini belirtmiştir (Hall, Nordby, 2006: 84). İlk mandalayla 1916'ta çizdiğini açıklayan Jung'a göre mandala, Birinci Dünya Savaşı sonuna doğru karanlığından sıyrılabilmesinde önemli rol oynayan olaylardan biri olmuştur (Jung, 2017: 232). Bu noktada mandalanın sadece hastalarında değil, Jung'un kendisi üzerinde de yatıştırıcı bir etkisi olduğu sonucuna varılmaktadır.

3.3. Kişilik Tutumları

Jung psikolojisinde insanların tüm ruhsal süreçlerini etkileyen iki davranış biçimi bulunmaktadır (Jung, 2006: 37). İçedönük ve dışadönük olarak her iki davranış biçiminin de zeka gibi kalıtsal özellikler içerdiği gözlenmektedir. Bu açıdan, içedönük kişiler motivasyon ve sosyal baskılara daha açık kişiler iken dışadönük bireyler motivasyon ve sosyal baskıya daha kapalı özelliktedir (İnceoğlu, 2011: 175).

İçedönüklük: İçedönüklükte davranışı belirleyen ölçütler öznedir (İsen, Batmaz, 2006: 176). İçedönük kişiler; daha çok düşünceler, duygular, hayal ve fantezileri gibi kendi içsel dünyalarına yönelirler (Sayar, Dinç, 2008: 101). Jung'a göre içedönük davranışlar geri çekilme özelliğini içinde barındıran nitelikte olmaktadır. İçedönüklerde psişik enerji de içeriye doğru akmakta, kişisel etkenler üzerinde yoğunlaşmakta, temel faktör olarak iç gereksinim vurgulanmaktadır. Jung, bu davranış biçimini içedönük olarak tanımlamaktadır (Fordham, 2015: 38). Dolayısıyla içedönükler içe dönmeyi kullanarak kendilerine döner; bu kişiler yalnızlığı seven, sessiz tiplerdir (Magnavita, 2016: 93).

Dışadönüklük: Dışadönüklük; uyum ve tepkilerin, dışsal normlara, nesnelere, ortak değerlere, durumsallıklara vb. göre ayarlanmasını ifade etmektedir (İsen, Batmaz, 2006: 176). Dışadönük kişiler dıştaki nesneye göre düşünen ve eylemde bulunan, ilgisi öznenen çok nesneye bağlı olan, kendini daha çok kendi dışındaki dünyaya yönelten bireylerdir (Jung, 2006: 37). Dışadönük kişilerde psişik enerji dışarıya doğru akmakta, olaylara, insanlara ve nesnelere ilgi, insanlarla ilişki içinde olmak ve onlara bağlılık dışadönük davranışın özellikleri arasında gösterilmektedir (Fordham, 2015: 38). Dışadönükler dışa dönmeyi kullanarak dışarıya yönelir; her şeyin ortasında olmayı seven, doğal dünyayı ve başkalarıyla olmayı seven tiplerdir (Magnavita, 2016: 93).

3.4. Kişiliğin İşlevleri

Kişiliğin düşünme, duygu, sezgi ve duyum olmak üzere dört ana işlevi vardır.

Düşünme: Kişilerin olayları, kişileri veya durumları algılaması, fark etmesi, tanınması, yargılaması, öğrenmesi, anımsaması, kendi zihninde yorumlaması ve değerlendirmesi çoğu zaman ise konuşma yoluyla mantıksal çıkarımlarda bulunmasına olanak sağlayan kişiliğin işlevidir (Jung, 2016: 34). Kısaca, düşünme yoluyla olayları anlama, sorunlara çözüm üretebilme çabasını içermektedir (Ukray, 2016: 156).

Hissetme (Duygu) : Dünyayı “iyi ya da kötü, uygun ya da uygun olmayan ” şeklinde duygulara dayanarak algılamaktır (Jung, 2016: 34). Hissetme, bireye bir şeyin hoş olup olmadığını bildirir. Çoğunlukla sıcakkanlı, yaratıcı kişilerin baskın özelliği olan hissetme işlevine sahip duyarlı insanların güçlü bir değerler kavrayışı vardır ve onlar için insan ilişkileri önemlidir (Snowden, 2012: 144-145).

Duyum: Jung, duyumsama ile algılamayı kastederek, duyumsamanın kişilere dış dünyada bir şeyin var olduğunu bildirdiğini ve aynı zamanda bu şeyin neye benzediğine ilişkin bilgi verdiğini açıklamıştır. Dünyasını nesnelere nasıl görüldüğü, sözcüklerin seslerinin neye benzediği vb ile değerlendiren bu tür kişi ağırlıklı olarak duyu organları aracılığıyla algılanan bilinçli duyu izlenimlerini temel alır (Snowden, 2012: 145).

Sezgi: Sezgi Jung'un çalışmalarının, uygulamalarının ve felsefi mirasının merkezinde yer alır (Pillard, 2018: 65). Düşünce ya da duygu işlevlerinin herhangi bir etkisi olmadan insanların yaşamlarını sezgilerine dayanarak değerlendirmesidir. Genellikle mantığa ve yargılamaya dayanmaksızın gelecekte olabilecekler hakkında bazı düşüncelerin, hislerin, tahminlerin içgüdüsel olarak hissedilmesidir (Ukray, 2016: 156). Jung bu dört işlevin her birinin insanda var olmasına karşın çoğu kez birinin ağır bastığını, bu durumun ise bireyin toplumsal, zihinsel ve kültür düzeyine göre değiştiğini belirtmiştir (Jung, 2006: 34-35).

3.5. Psikolojik Tipler

Dört işlevsel kişilik türünden her biri içedönük ya da dışadönük olabilir. Bu yüzden Jung dört işlev ile iki tutumu birleştirip, sekiz psikolojik tipe ulaşmıştır (Snowden, 2012: 147). Jung'un psikolojik tipler teorisi,

kişilerin geçmiş tecrübeleri ve geleceğe dair umutlarının ve beklentilerinin davranışlarını ve kişilik yapısını etkilemesi, kişilerin devamlı yaratıcı bir gelişim süreci içinde olması ve kişilerin yapılarının öğrenmeye ve değişime açık birer sistem olarak tanımlanması olarak üç temel hipoteze dayanmaktadır (Selvi, 2011: 20-21).

Dışadönük Düşünen Tip: Enerjisini çevredeki objelere ve onları öğrenmeye vererek, nesnel dünya hakkında bilgi toplayıp bu bilgiler yığınına anlam verebilen, mantık ve düzenden hoşlanan kişilerdir (Ukray, 2016: 156). Psişik enerjisini dışarıya, pratik başarılarla yönlendiren, bütün düşünce ve eylemlerini nesnel verilerin analizine dayandıran dışadönük düşünen tip, düzeni ve olguları seven, problem çözmede ve meseleleri açıklığa kavuşturmada usta olan bir tip olarak tanımlanır (Snowden, 2012: 147).

İçedönük Düşünen Tip: Entelektüel fikirlerle ilgilenen, dış olgulardan çok fikirlerden oluşan iç dünyaya yönelmiş olan bu tip, kişilik yapısı gereği derin düşünen, sürekli olarak sorular soran ve nesnel hakkında kuramlar oluşturan, ama gerçekleri kabul etmekte sakınlı davranan kişilerden oluşur. Filozoflar ve entelektüellerin bu tipte olduğu açıklanırken, Jung'un da bir meslektaşıyla konuşurken kendisini bu kategoriye yerleştirdiği belirtilmiştir.

Dışadönük Hisseden Tip: Akran grubuyla uyum içinde olan kişilerden oluşan dışadönük hisseden tipler çevresindeki dünyaya iyi uyum sağlamaktadır. Uyumun bu tiptekiler için önemli olmasının nedeni düşüncelerinin geleneksel toplum değerlerine dayanmasıdır (Snowden, 2012: 148). Daha çok kadınlarda rastlanan bir tip olarak tanımlanan dışadönük hisseden tipler, genellikle çevrelerinde değerli kabul edilen ya da moda olan her şeyi kabul eden, çevreyle uyum sağlamaya çalışan ve gösterişi seven kişilerdir.

İçedönük Hisseden Tip: Kadınlarda daha çok rastlanan bir diğer tip olan içedönük hisseden tipe sahip olanlar; duygularını dış dünyadan saklamakta, sessiz, duyarlı, az sayıda kişiyle ilişki kuran ve diğer insanların ilişki kurmakta zorlandığı bir yapı sergilemektedir (Ukray, 2016: 157). Aynı zamanda mazbut olup, huzuru ve sakinliği, şiir ve müziği seven, nesnel gerçekliği önemsememe eğilimi gösteren yapıya sahiptirler.

Dışadönük Duyusal Tip: Dış dünyadaki fiziksel nesnel ve duyumlara son derece önem veren bu tip dış dünyada yaşamaktan zevk alan pratik ve olgun kişidir (Snowden, 2012: 149). Erkeklerde daha sık görülen bu tip, akıldışı ancak gerçekçi, pratik, tuttuğunu koparan kişilerdir. Neşeli, eğlenceye ve zevke düşkün olan bu kişilerin dış dünyayla ilgilenen ama dış dünyanın anlamı üzerine düşünmeyen kişilik yapısına sahip olduğu belirtilmiştir.

İçedönük Duyusal Tip: Bu tipte önemli olan içsel, öznel olarak yaşanmış duyumsamadır. Nesnelere o kadar önemli olmadığı bu kişiler duyumlarıyla çok dolu olduğundan dolayı erişilemez görünebilmekte ve kendisini başkalarına ifade etmekte zorlanabilmektedir.

Dışadönük Sezgisel Tip: Beyninin sezgisel bölümünü kullanan dışadönük sezgisel tipler, bir sorun yaşandığında olayları tüm yönleriyle ele almaktan, farklı bakış açılarını değerlendirmekten hoşlanan kişilerdir. Bu kişilere girişimciler, gazeteciler, moda tasarımcıları ve iş adamları örnek gösterilebilmektedir (Snowden, 2012: 150). Karar ve davranışlarına sezgilerin rehberlik ettiği dışadönük sezgisel tip olan kişiler, gelenek ve göreneklerden, örf ve adetlerden hoşlanmamakta, sürekli yeni şeyler peşinde koşan ancak tutarsız olan bir kişilik olarak tanımlanır.

İçedönük Sezgisel Tip: Kolektif bilinçdışıyla fazla ilgilenen içedönük sezgisel tipe sahip kişiler mistik veya eksantrik tip olarak tanımlanmakta hayaller, kehanet rüyaları görülmektedir (Ukray, 2016: 158). Bu kişiler çoğu zaman iç dünyasındaki hayaller, düşler ve dinsel aydınlanmalarla ilgilenmekte ve dış dünyalarında olanları bu hayaller, düşler ve dinsel aydınlanmalar çerçevesinde yorumlamaya çalışmaktadır (Snowden, 2012: 151).

4. Astroloji ve Simya

Simyayı madde ve ruhun bütünleşmesini, zıtların birliğini ve ruhsal dönüşümün araştırmasını sunan bir bilim olarak tanımlayan Jung'a göre simyanın sembolik girişimleri insanın iç dünyasının dış dünyasından ayırma işlemi olan durumunu açıklamaktadır (Case, Phillipson, 2014: 482).

Astrolojinin eski dönemlere ait psikolojik bilginin tümünü (hem bireylerin doğuştan gelen eğilimlerini hem de yaşam krizlerinin zamanlamasını) içerdiğini vurgulayan Jung, bir kişinin doğuştan gelen ruhsal eğiliminin horoskopuna bakılarak anlaşılabilirliğini ifade ederek astroloji ve psikolojinin ilişkili olduğunu belirtmiştir (Arroyo, 2016: 51). Jungcu psikolojinin terimiyle, Satürn-ötesi planetler kolektif bilinçdışının fonksiyonel özelliklerini temsil ederler. Ay ve Satürn kişisel bilinçdışının yapısal modelini ve bilinçdışı ihtiyacını temsil ederler. Ay anne (içsel destek) ile bağlantılandırılan manevi, duygusal güvence ihtiyacını, Satürn baba (dışsal destek) ile bağlantılandırılan somut, maddi güvence ihtiyacını gösterir (Arroyo, 2016: 104). Hem analitik hem de deneysel yaklaşımlara olanak tanıyan Astroloji, insanın varlığını anlamasını sağlayan hem rasyonel hem de fenomenolojik yaklaşımları kapsadığı için yeterince esnek bir yapıya sahiptir (Harding, 1993: 26).

Jung'un analitik psikolojisinin astrolojik faktörlerinin yorumlanması için temel özellik olduğu, burçların Jung'un dört psikolojik tipine benzediği belirtilmiştir. Jung'un gölge arketipi ile Satürn gezegeni arasında ilişki olduğunun ifade edilmesi psikoastrolojik senteze bir örnek olarak gösterilmiştir (Rossi, Le Grise, 2018: 6,7).

5. Eşzamanlılık İlkesi

Nedensellik ilkesine önemli bir alternatif olarak ilk kez kapsamlı olarak Jung tarafından tanımlanan eşzamanlılık ilkesi, olayların anlamlı rastlantılarını zaman ve mekandan ayırma anlamına gelen nedensel olmayan bağıntı ilkesidir (Groff, 2009: 56). Eşzamanlılık; Jung'un ilk kavramlarından biri olmasına rağmen, Jung'un yaşamı boyunca yeterli oranda ifade etmek için çabaladığı bir kavramdır (Coward, 1996: 479).

Jung'a göre eşzamanlı olayların tümü iki zihinsel durumu içermektedir. Birincisi, o an birey hangi faaliyetle meşgulse onun sonucu olan sıradan zihin durumu, diğer bir arketipin harekete geçirilmesinden ileri gelen olağan dışı zihin durumlarıdır. İkincisi ise bilinçdışıdır. Jung eşzaman olaylarının üç şekilde olabileceğini ifade eder. Birincisi, belirli bir psişik içeriğin, kendine tekabül eden ve kendisiyle eş zamanlı olarak meydana gelmişçesine algılanan nesnel bir süreçle rastlaşmasıdır. İkincisi, öznel bir psişik halin, aşağı yukarı eşzamanlı olarak fakat uzakta oluşan eşzamanlılık niteliğine sahip nesnel bir olayın aslına uygun bir yansıması olduğu daha sonra anlaşılacak rüya veya görüntü ile rastlaşmasıdır. Üçüncüsü ise idrak edilen olayın gelecekte oluşması ve şimdiki zamanda sadece kendisine tekabül eden bir rüya ve görüntü ile temsil edilmesi şeklindedir (Tarlacı, 2006: 153).

6. Psikoterapi Tedavisi

Psikoterapi öncelikle bir bireyleşme süreci olarak tanımlanır. "Psikoloji ve Simya" adlı kitabında Jung, bir hastanın düşlerinde ve vizyonlarında bireyleşmeyi ne gibi bir sürecin izlediğini araştırmaktadır (Hall, Nordby, 2006: 83). Jung, psikoterapiyi bir anlamda iki şahıs arasında bir diyalog veya hesaplaşma olarak ifade edilebilen diyalektik bir usul olarak tanımlar (Jung, 2015c: 13).

Jung'a göre sorunlar her zaman özel olduğundan dolayı her hastaya özel yaklaşılmalıdır. Dolayısıyla ne kadar insan varsa o kadar da psikoterapi yöntemi ve analiz vardır (Jung, 2017: 163). Psikoterapistin, hastasının sadece biyografik verilerini değil, zihin dünyasında geleneksel öğelerin ve dünya görüşünün ne kadar etkili olduğunu ve hangi rolü oynadığını da bilmesi gerektiği anlayışını benimseyen Jung, en iyi kanıtın kişinin kendisi olduğunu söyler (Wehr, 2012: 108).

Psikoterapi sürecinin ilk aşamasında kişisel problemler ele alınmakta, ardından kolektif bilinçdışı ile ilgilenilmektedir. Terapi süreci gölge ve persona arketiplerinin uzlaşmasını da kapsamaktadır (Ukray,

2016: 214).Başka bir deyişle psikoterapi, Jung'un psikolojisini diğerlerinden farklı kılan, kişisel olduğu kadar kolektif yönü de olan bir bilinçdışı kuramıdır (Fordham, 2015: 126).

Jung tedaviyi “Tedavi, doktor ile hastasının kendilerine düşen rolleri tüm varlıklarıyla oynaması sonucu ortaya çıkan karşılıklı etkinin ürününden başka bir şey değildir” şeklinde tanımlamıştır (Fordham, 2015: 124). Tedaviye yönelik Jung'un methodu geleneksel psikiyatristlerden belirgin bir farklılık gösterir. Bu tür psikiyatristler sıkıntıyı dindirmek adına ilaç ve destek sağlama yoluna giderlerken, Jungcu yaklaşım tarzı hastayı ıstırabın içinde yer almaya teşvik eder. Jung, bu sayede hastalığın anlamıyla kişiyi yüzleştirmeyi ve bilinçdışı sağlatıcı güçleri harekete geçirmeyi hedefler (Steven, 1999: 129).

7. Rüyalar

1928'de yayınladığı *Allgemeine Gesichtspunkte zur Psychologie des Traumes*'de (Rüya Psikolojisine Dair Genel Görüşler) Jung, rüyayı bilinç içeriğinin tersine, içeriğin sürekli gelişimine, biçim ve anlam yönüyle, görünürde ayak uyduramayan psişik bir ürün olarak tanımlamıştır. Jung'a göre rüyada her bir parça geçmişteki yaşanmışlıklar ve deneyimler ile bağlantılıdır (Wehr, 2014: 113-114).Jung'a göre rüya bilinmeyenin sesi, bir elçi ve doğal ve normal psişik bir olgudur. Rüyalar insanların çevrelerindeki insanların ilişkilerinin yorumlandığı nesnel ve rüyada yansıyan sembollerin kişilerin kişilik özelliklerine göre sübjektif yorumlandığı öznel olmak üzere iki yorum düzeylerine sahiptir (Apaydın, 1997: 266)

Rüyalar, Jung'a göre bilinçdışı psişik aktivitenin uyku sırasında oluşan ürünleridir. Başka bir deyişle rüya, bilinçdışının bağımsız aktivitesiyle oluşan kendiliğinden bir süreçtir ve insanın bilinçli kontrolünden uzaktır. Bu nedenle insan rüyada tamamen nesnel bir sürece sahiptir ve bu sürecin doğasından itibaren durumun gerçekten ne olduğu hakkında nesnel sonuçlar elde eder (Jung, 2015b: s.72).

Rüyaların temel işlevi, genel psişik dengeyi hassas bir şekilde yeniden kuran rüya malzemesi üreterek psikolojik dengemizi düzeltmeye çalışmaktır. Jung ekolünde buna rüyaların psişik yapımızdaki tamamlayıcı rolü denir. Bu, gerçekçi olmayan düşünceler taşıyan, kendilerini büyük gören ya da kapasitelerinin çok üstünde abartılı planları olan insanların neden uçtukları ya da düştükleri rüyalar gördüklerini açıklar. Rüya onların kişiliklerindeki eksiklikleri tamamlarken aynı zamanda gittikleri yolun tehlikelerine karşı da uyarmaktadır (Jung, 2015a: s.46).

Jung'a göre rüyaların en önemli özelliklerinden birisi dengeleyici olmasıdır. Rüyalar, bilinç ve bilinçdışı arasında iletişim görevi üstlenerek duygusal dengenin sağlıklı olmasını sağlamakta, herhangi bir sorun durumunda dengenin yeniden kurulması için kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle günlük yaşamda bilinç alanında fark edilmeyen pek çok olayın rüyalarla anlaşıldığı ifade edilmiştir (Çetin, 2010: 247).

Jung ile Freud arasında rüyalar ve rüyaların yorumlanması sürecinde farklılıklar olduğundan sözü edilebilmektedir. Freud rüya kuramında daha çok serbest çağrışım yöntemini kullanarak, rüyayı çocuksu ve akla yatkın olmayan isteklerin bir tatmini olarak tanımlamıştır. Jung ise serbest çağrışım testleri yerine yeni bir dogmatik görüş ortaya atarak rüyaların bilinçdışımızdaki gizli kalmış bilgeliğin bir yansıması olduğunu belirtmiştir (Fromm, 1992: 111-112).

Jung'a göre rüyalarındaki görüntüler, uyanırken oluşturulan kavram ve yaşantılara oranla çok daha resimsel ve canlıdır. Bunun nedenlerinden biri de bu kavramların bilinçdışı anlamlarının rüyada ortaya çıkmasıdır (Jung, 2015a: 39). Meslek hayatı boyunca 80.000 rüyayı çözümlemiş ve yorumlamış olan Jung, bir rüyanın anlamını araştırırken esnek bir tutum izlenmesi ve önyargılı kuramların zorlanmaması görüşünü savunmuştur (Geçtan, 2014: 185).

Roesler ise bilinçdışının rüyalar yoluyla bilince yeni bilgiler getirdiğini, bireyin bilinçdışı süreci ve bilinçli uyumu arasında bu durumun daha dengeleyici olduğunu, bu anlamda bilinçdışının kişiliğin gelişimi hakkında daha kapsamlı ve bütüncül bilgiler içerdiğini açıklamıştır (2018: 1).

8. Sonuç ve Değerlendirme

Jung ve eserlerinin incelendiği bu çalışmada Jung'un ortaya koyduğu kavram ve kuramların günümüzde halen geçerliliğini koruduğu ve kullanıldığı gözlemlenmiştir. Analitik psikoloji kuramı olarak tanımladığı ekol içerisinde insan ruhunu üç temel bölüme ayıran Jung'un psikoloji literatürüne arketip, eşzamanlılık ilkesi, kolektif bilinçdışı gibi pek çok kavramı kazandıran psikoloji alanındaki en önemli düşünürlerden biri olduğu görülmüştür.

Sağlıklı bir kişiliğin insanın kendi bütünlüğü ve bireyleşme potansiyelini gerçekleştirmesi olduğunu iddia eden Jung, bu gerçekleştirmenin yalnızca insanın kişiliğinin gelişimi boyunca çocukluktan yetişkinliğe kadar güçlükleri yenmesi sonucunda olacağını kabul etmektedir. Bu esnadaki bir başarısızlık ise kişiliğin bütünlüğünü engellemektedir (Gökalp, 2010: 107-108).

Jung'un analitik psikoloji kuramı çerçevesinde görüşleri değerlendirildiğinde bireylerin yaşamlarındaki dengeyi koruyabilmesi için karşıtının mevcut olması gerektiği anlaşılmaktadır. Nitekim her insanın içerisinde hem erkeksi (animus) hem kadınsı (anima) taraflar olduğunun tanımlanması ve bu karşıtlık olmadığında bireyin kişilik problemleri yaşayabileceğinin belirtilmesi her insanın sağlıklı bir kişiliğe sahip olması için dengeyi sürdürebilmesinin önemini gösterebilmektedir. Kişiliğin ancak bireyin toplum içerisinde ayrı bir varlık olarak bireyleşmesi ve diğer toplum üyeleri ile uyumlu bir bütünlük içerisinde yaşamasına bağlı olduğunu ifade ettiği görülmüştür. Jung'un mantığın bireyin kişiliğinin şekillenmesi ve hayata ilişkin bakış açısında tek başına yeterli olmadığını ve insanları sınırlandırdığını, eleştirel mantığın egemen olduğu alanlarda yaşamı kısırlaştırdığını belirttiği görülmüştür. Dolayısıyla yaşamın gerçek anlamını bulabilmek, sağlıklı toplumsal kararlar alabilmek ve belirli çerçeve ve sınırlar dahilinde değil belirli kalıpların ve çizgilerin dışında yer alan, yaratıcı ve yenilikçi düşünebilen, hayatın tüm yönlerini gözlemleyerek ve analiz ederek yaşayan bireyler olabilmek adına tüm toplumların ve tüm insanlığın bilincin olduğu kadar bilinçdışının da işleyişi, yapısı, insana etkilerinin bilinmesi gerektiği vurgulanabilmektedir.

Jung'un görüşleri bugünkü toplumsal sistemler ve psikolojik açıdan dikkate alındığında günümüzde insanı anlamının ve problemlerini çözebilmenin temel yolunun ruhuna hitap edebilmek, ruhun yapısını anlayabilmekten geçtiği görülmüştür. Ruhsal sorunları insanlar ve genel olarak toplumları bekleyen büyük bir tehdit olarak gören ve aynı zamanda insanların henüz bunun farkında olmadığını ve çözüm yollarını da bulamadıklarının altını çizen Jung'un, tüm insanlığın belli bir oranda psikoloji bilgisine ihtiyaç duyacak noktaya gelmesini hayati önemde bir olgu olarak tanımladığı görülmektedir. Nitekim bireylerin günümüzde geçmişte olduğundan çok daha fazla psikolojik desteğe ihtiyaç duymaları ve ruhsal sorunlar yaşayan kişi sayısındaki artış bu duruma açık bir gösterge olarak ifade edilebilmektedir.

Öğrendiklerimizin temel amacı, insan davranışındaki uyumu ve iki yöne doğru olan uyumu daha iyi sağlamaktır. Jung'a göre tüm insanlık ve tüm toplumsal sistemler öncelikli olarak meslek, aile, toplum gibi dış yaşama ardından ise kendi varlığı ve insan doğası gereği ihtiyaç duyduğu hayati talepler olarak iki cepheye de adapte olmalı (2015b, s.110).

Jung'un kavramları ve kuramları doğrultusunda günümüzde insanların yaşadıkları en büyük tehlikenin, kendi ruhlarını tanıyamamaları ve bu ruhun yaşadığı sorunları analiz edememeleri olduğu ileri sürülebilmektedir. Ruhsal sorunları sadece bireysel olarak atfetmenin doğru olmadığı, ruhun yapısını daha iyi anlayabilmek adına ruhu evrensel bir sorun olarak görüp buna ulaşılabilecek çözüm yollarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmaktadır.

Bireylerin hayata bakış açılarının, tutum ve davranışlarının, kişiliklerinin tam anlamıyla anlaşılabilmesi için bilincin yanında bilinçdışının da bilinmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır. Özellikle atalarımızdan miras aldığımız ve kişiye özgü olarak tanımlanamayan kolektif bilinçdışı ve kolektif bilinçdışının içeriğini oluşturan arketiplerin hayatımızı etkilediği bunun yanı sıra, kişisel bilinçdışında yer alan geçmişte yaşamış ve bastırılmış olduğumuz belirli duyguların kompleksler olarak hayatımızda belirginlik gösterebildiği gözlemlenmiştir.

Rüyaların ise bireyin kişiliğinin eksik olan, tamamlanma arzusunda olduğu yönlerini ortaya çıkardığı ve kişiyi yaşamış olduğu veya yaşayacağı tehlikeler konusunda uyaran bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Her bireyin hem iç hem de dış dünyasının bulunduğu ve birinde yaşanan sorunun diğerini etkileyebileceğinin Jung'un içedönüklük ve dışadönüklük olarak tanımladığı kişilik tutumları ve bu doğrultuda dile getirdiği düşünme, hissetme, duyum ve sezgi işlevleri ile vurgulandığı gözlenmiştir.

Sonuç olarak bireylerin ruh yapılarına ve ruhun yaşadığı sorunlara gereken önem verilmediği takdirde gelecek dönemde dünya genelinde yaşanabilecek sorunların da artacağını öngören Jung'un, ruhun yapısının incelenmesini modern günümüz toplumu için kaçınılmaz bir gereklilik olarak tanımladığı gözlemlenmiştir. Günümüzde bireylerin birbirlerini anlamak için çaba sarf etmediği, iletişim teknolojileri üzerinden bilgi ve iletişim paylaşımının yoğunlaştığı ancak gerçek anlamda bir iletişim sürecinin tam anlamıyla aktarılamadığı düşünülmektedir. Ürünlerin meta haline geldiği bir toplumsal düzende; insanların kendilerine ve birbirlerine yabancılaşması, kendi benliklerini tanıma noktasında yaşanan yetersizlikler nedeniyle psikolojik ihtiyaçların giderek artması Jung'un psişik (ruhsal) tehlike olarak adlandırdığı tehlikenin boyutunu göstermektedir. Bu bağlamda dünya genelinde gelecek dönemde daha büyük sorunlar yaşamamak ve gelecek nesillere sağlıklı kişiliklere sahip bireyler yetiştirebilmek için insanların psikoloji bilgilerini artırarak ruhun yapısını anlamalarının ve ruhun yaşadığı sorunları doğru şekilde analiz edebilmelerinin önemli olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu çalışmanın bütünsel bir bakış açısıyla ele alınması nedeniyle Carl Gustav Jung'un kavramları, kuramları veya düşünceleri üzerine yapılacak diğer çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Apaydın, H. (1997). Rüya Fonksiyonu, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. 9, 263-282.
- Arroyo, S. (2016). Astroloji, Psikoloji & Dört Element, B. İlhan. (Çev.).Barış İstanbul: İlhan Yayınevi.
- Case, P., Phillipson, G. (2014). Astrology, Alchemy And Retro-Organization Theory: An Astro-Genealogical Critique Of The Myers Briggs Type Indicator. Organization, 11 (4), 473-495.
- Coward, H.(1996). Taoism And Jung: Synchronicity and Self. University of Hawai'i Press, 46 (4), 477-495.
- Çetin, Ö. (2010). Jung Psikolojisinde Rüya. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. 19 (2), 249-269.
- Darıcı, S. (2013). Bilinçaltı Reklamcılık ve İletişim Teknikleri, İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları.
- Douglas, S. (2018). The Apocalypse of The Reluctant Gnostics- Carl G. Jung, Philip K. Dick, Routledge-Taylor&Francis Group.
- Engler, B. (2014). Personality Theory, 9th Edition, United States, Wadsworth Cengage Learning.
- Eren, E. (2017). Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi, 16. Baskı. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Fordham, F. (2015). Jung Psikolojisinin Ana Hatları, A. Yalçın. (Çev.).9. Basım. İstanbul: Say Yayınları.
- Fromm, E. (1992). Rüyalar, Masallar, Mitoslar, Arıtan, A.,Ökten, K. (Çev.).2.Baskı. İstanbul: Arıtan Yayınevi.
- Geçtan, E. (2014). Psikanaliz ve Sonrası, İstanbul: Metis Yayınları.
- Gökalp, N. (2010). Psikoloji Felsefesi, 1.Baskı. Ankara: Ebabil Yayınları.

- Groff, S. (2009). Holotropic Research and Archetypal Astrology. *The Journal Of Archetypal Cosmology*, 1 (1), 50-66.
- Gürses, İ. (2007). Jung'cu Arketip Teorisi Bağlamında Tasavvufi Öykülerin Değerlendirilmesi: Simurg Örneği. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 16, 1,77-96.
- Hall, C,S. & Nordby, V,J. (2006). Jung Psikolojisinin Ana Çizgileri, E. Gürol. (Çev.).1. Basım. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Harding, M. (1993). Astrology and Philosophy. *Self&Society An International Journal For Humanistic Psychology*, 21(2), 23-26.
- Hogenson, G. (2009). Archetypes and Action Patterns. *Journal Of Analytical Psychology*, 54, 325-337.
- Horozcu, Ü. (2015). *Din Psikolojisi*, İstanbul: Rağbet Yayınları.
- İnanç, B. & Yerlikaya, E. (2012). *Kişilik Kuramları*, 6.Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- İnce, B.(2014). Jung'un Arketip Teorisi Ve Toplumsal Histerinin Çocuk Edebiyatında Dışavurumu: Prensi Olmayan Masal Kitabı. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 7 (4), 95-116.
- İnceoğlu, M. (2011). *Tutum Algı İletişim*, 6.Baskı. İstanbul:Siyasal Kitabevi
- İsen, G. & Batmaz, V. (2006). *Ben ve Toplum*, 1.Basım. İstanbul: Salyangoz Yayınları.
- Johnson, J., & Morgan, H. (2020). Jung And Racism. Erişim Adresi: <https://www.britishpsychotherapyfoundation.org.uk/insights/blog/jung-and-racism>. 21.06.2020.
- Jung, C.G. (2003). *Dört Arketip*, Z. Aksu Yılmaz. (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Jung, C.G. (2006). *Analitik Psikoloji*,E.Gürol. (Çev.)2.Baskı. İstanbul: Payel Yayınevi.
- Jung, C.G. (2015a). *İnsan ve Sembolleri*, H.M. İlgün. (Çev.). İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.
- Jung, C.G. (2015b). *Kişiliğin Gelişimi*, D. Olgaç.(Çev.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Jung, C.G. (2015c). *Jung: Psikoterapi Pratiği*, S. Türk. (Çev). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Jung, C.G. (2016a). *İnsan Ruhuna Yöneliş*, E.Büyükinal.(Çev.). 10. Baskı. İstanbul: Say Yayınları.
- Jung, C.G. (2016b). *Analitik Psikoloji Sözlüğü*, N.Nirven. (Çev.) İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Jung, C.G. (2017). *Anılar, Düşler, Düşünceler*, İ. Kantemir. (Çev.). İstanbul: Can Yayınları.
- Jung, C.G.(1999). *Keşfedilmemiş Benlik*, C. Sınay.(Çev.). İstanbul: İlhan Yayınevi.
- Karahan, T.F. & Sardoğan, M.E. (2004). *Psikolojik Danışma ve Psikoterapide Kuramlar*, Samsun: Deniz Kültür Yayınları.
- Kavut, S.(2020). "Jung'un Arketip Kavramı Doğrultusunda Apple Ve Samsung Reklamlarının Analizi", *Sosyal Bilimler Alanında Akademik Çalışmalar 3*, Ed. Prof. Dr. H. Babacan, Ankara: Gece Kitaplığı, ss. 463-482.
- Magnavita, J,J. (2016). *Kişilik Kuramları, Psikoterapi Enstitüsü*. (Çev.). 1.Baskı. Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Meadow, M. Jo. (1992). Archetypes And Patriarchy: Eliade And Jung. *Journal Of Religion And Health*, 31(3), 187-195.

- Namlı, T. (2007). Arketipsel Sembolizm Açısından Elif Şafak'ın Pinhan Romanının İncelenmesi. *International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*. 2 (4), 1210-1230.
- Öztekın, A. (2011). İbn Arabî'nin "Âyân-I Sâbite"Si İle Jung'un "Arketipler"İ Üzerine Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 52(1), 293-303.
- Pilard, N. (2018). C. G. Jung And İntuition: From The Mindscape Of The Paranormal To The Heart Of Psychology. *Journal Of Analytical Psychology*, 63(1), 65-84. Doi:10.1111/1468-5922.12380.
- Roesler, C. (2018). Structural Dream Analysis: A Narrative Research Method For Investigating The Meaning Of Dream Series İn Analytical Psychotherapies. *International Journal Of Dream Research*, 11(1), 1-9. Doi:10.1093/Med/9780198806660.003.0018.
- Rossi, S. & Le Grise, K. (2018). *Jung on Astrology*, Routledge-Taylor&Francis Group.
- Sayar, K. & Dinç. M. (2008). *Psikolojiye Giriş*, 1.Basım. İstanbul: Dem Yayınları.
- Selvi, C.(2011). *Astrolojik Kişilik ve Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişki*. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Serrican, E. (2015). Carl Gustav Jung'un Analitik Psikoloji Kuramındaki Arketip Kavramının Edebiyata Yansımaları. *International Journal Of Social Sciences And Education Research*. 1(4), 1460-1472.
- Snowden, R. (2012). *Jung Kilit Fikirler*, K. Atakay. (Çev.). İstanbul: Optimist Yayınları.
- Steven, A. (1999). *Jung, A. Çakır*. (Çev.) 1. Basım. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Storr, A. (2006). *Jung'tan Seçme Yazılar*, L. Özşar. (Çev.).1.Baskı. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Şimşek, E., Şenocak, E. (2009). İbni Sina Hikayelerinin Arketipsel Tahlili. *Milli Folklor*, 21(82), 110-121.
- Tarlacı, S.(2006). Jung'un Yanılgısı: Eşzamanlılık Yeni Bir Teori. *Yeni Symposium Journal*, 44(3), 151-156.
- Topses, G. & Serin, N. (2012). *Psikolojik Danışma ve Kişilik Kuramları*, 1. Basım. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ukray, M. (2016). *Jung Psikolojisi*, Ankara: Yason Yayınları.
- Wehr, G. (2012). *Carl Gustav Jung, A, S. Dilek* (Çev.), İstanbul: Şule Yayınları.
- Yakın, V. & Ay, C.(2012). Markaların Kişilik Arketiplerinin Araştırılması Üzerine Bir Araştırma. *The Turkish Online Journal Of Design, Art And Communication*. 2 (3), 27-36.